

AKTYVI ŠEIMA: RAKTAS Į KOKYBIŠKĄ GYVENIMĄ

Vilnius, 2015 m.

IVADAS

Šeima – vienas svarbiausių vaiko socializacijos veiksnių. Šeimos funkcijos ir jos narių asmeniniai santykiai veikia vaiko psichosocialinę brandą. Bendraudamas su šeimos nariais – tėvais, broliais, seserimis, seneliais, giminaičiais, vaikas susikuria santykių su kitais žmonėmis modelius. Šie modeliai taikomi ir tobulinami bendraujant su draugais, bendradarbiais, galiausiai su sutuoktiniu ir vaikais. Nuo tėvų santykio ir jų bendravimo su vaikais priklauso psichologinis šeimos klimatas, asmenybės raida. Jei joje nebus varžoma asmens laisvė, ugdoma atsakomybė ir savarankiškumas, visuomenė sulauks aktyvaus, gerbiančio save ir kitus piliečio, kuris moka elgtis, supranta savo pareigas. Kad ir kokia šeima būtų, ji vis tiek yra artimiausių žmonių bendruomenė, todėl jos bendravimo būdą vaikai dažnai priima kaip įprastą ir vienintelį galimą. Taigi perduodama vaikams vertybes, lūkesčius, įpročius, šeima perduoda ir tam tikrus elgesio su kitais žmonėmis modelius. Į šeimą žvelgiame kaip į sistemą, kurią veikia išoriniai ir vidiniai veiksniai.

Projektas *Aktyvi šeima: raktas į kokybišką gyvenimą [RAKTAS]* vykdomas Alytaus, Juncionių k., Miroslavo k., Kapčiamiesčio, Veisiejų, Krosnos, Seirijų ir Lazdijų bendruomenėse. Įgyvendinant projektą buvo siekiama padidinti socialiai pažeidžiamų šeimų narių galimybes darbo rinkoje ir bendruomenės veikloje ugdant socialinius, bendruosius bei profesinius įgūdžius, organizacinius gebėjimus, mokymosi visą gyvenimą nuostatas.

Socialiai pažeidžiamos šeimos priklauso socialinės rizikos grupei, tai – šeimos, kuriose narių bendradarbiavimas ir emocinis bendravimas yra sutrikęs, dažnai jos gyvena nepritekliauje ir sunkiai integruojasi į bendruomeninę veiklą bei darbo rinką. Neretai vaikai, augantys tokiose šeimose, turi labai žemą savęs vertinimą, nesitiki, kad jų poreikiai yra svarbūs ir gali būti patenkinti, neturi tinkamų socialinių įgūdžių. Pagrindinis socialiai pažeidžiamų šeimų bruožas – nesugebėjimas atlikti savo funkcijų. Tai dažniausiai lemia šios priežastys: *ekonominės – materialinės* (nedarbas, menki atlyginimai, nekvalifikuoto darbo žemas vertinimas, darbo stoka); *socialinės* (žemas šeimos statusas, smurtas šeimoje, skyrybos, šeimos nario mirtis, tinkamo būsto stoka, netinkama kaimynystė); *psichologinės* (netinkamas auklėjimo stilius, psichologiniai šeimos nario ar narių sunkumai); *sveikatos priežastys* (pablogėjusi sveikata, priklausomybė nuo alkoholio ar kitų narkotinių medžiagų, negalia (įgimta ar įgyta), žala sveikatai dėl nelaimingo atsitikimo darbe ir pan.).

Socialinių paslaugų šeimai sistema dažniausiai apsiriboja finansinės paramos teikimu ir jos naudojimo priežiūra. Tačiau praktika rodo, kad vien materialinė parama nėra veiksminga. Siekiant mažinti tokių šeimų ir jose augančių vaikų socialinę atskirtį, būtina sistemingai ir efektyviai dirbti socialinį darbą, ugdyti pažeidžiamų šeimų narių socialinius bei

bendruosius įgūdžius, taikant naujoviškus, aktyvius bei lanksčius kompleksinius metodus ir priemones.

Neretai gausi šeima yra tapatinama su socialinės rizikos šeima, manoma, kad gausioje šeimoje augantys vaikai yra netinkamai prižiūrimi, auga skurde, tėvai girtauja ar neturi jokių socialinių įgūdžių, vaikai šiose šeimose susilaukiami tik dėl gaunamos piniginės paramos ar teikiamų lengvatų. Pastebėta, kad neretai dėl minėto visuomenės požiūrio gausios šeimos ir jose augantys vaikai netgi vengia naudotis galima parama. Kai kurių atliktų tyrimų duomenimis, trečdalis gausių šeimų priklauso socialinės rizikos šeimų grupei. Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, neretai dėl šiuo metu susiformavusio neigiamo visuomenės požiūrio į gausias šeimas, kyla nepagrįstos ir neargumentuotos diskusijos dėl valstybės paramos gausioms šeimoms būtinumo, teikimo formų.

Socialiai pažeidžiamoms šeimoms būdingas pasyvumas, socialinių normų pažeidinėjimai, silpna darbo motyvacija, neretai – priklausomybė nuo alkoholio, be to, ilgiau nedirbant profesinė kvalifikacija jau neatitinka darbo rinkos poreikių, tokiems asmenims sudėtinga įsidarbinti. Tačiau vien tik įkurti ar surasti naujas darbo vietas nepakanka, kad būtų užtikrintas socialiai pažeidžiamų asmenų įsitvirtinimas darbo rinkoje. *Reikia* įdiegti nuoseklias ir kompleksines priemones, siekiant ugdyti socialiai pažeidžiamų asmenų socialinius, bendruosius gebėjimus bei įsidarbinimo kompetencijos įgūdžius, skatinančius pasitikėjimą savo jėgomis bei kūrybiškumą ieškant darbo, užtikrinančius lygias visiems galimybes darbo rinkoje. *Reikia* ieškoti naujų bendradarbiavimo būdų tarp regiono valdžios, verslo, NVO, mokymo institucijų atstovų, darbdavių ir darbuotojų, stiprinti partnerystę bei skatinti bendruomenių aktyvumą. *Reikia* sutelkti dėmesį į naujas politikos priemones, kurios galėtų padėti įveikti socialinę atskirtį ir skurdą.

Projekto tikslinės grupės buvo atrinktos pasinaudojant RTC (pareiškėjo) bei partnerių patirtimi, taikant kompleksinius integracijos metodus. Vadovaujantis seniūnijų, bendruomenių ir NVO atstovų rekomendacijomis ir žiniomis apie vietinių šeimų sudėtį bei socialinę padėtį, pasitelkiant socialinius darbuotojus bei bendruomenės autoritetus buvo atrinkti projekto dalyviai, skatinami pasinaudoti paslaugomis, teikiamomis *Šeimos gerovės namuose*, aktyvinami dalyvauti neformalaus socialinių, savarankiško gyvenimo bei darbinių įgūdžių ugdymo procese, konsultacijose, profesiniame bei praktiniame mokymuose ir kitose aktyviose integracijos į darbo rinką priemonėse.

Neformalus bendravimas ir kontakto užmezgimo įvairios formos – įtraukiant į projektą bendruomenės aktyvistus, gerai pažįstančius vietinę bendruomenę – padėjo užmegzti kuo glaudesnę ryšį su potencialiais projekto dalyviais, taip siekiant įgyti jų pasitikėjimą ir užtikrinti jų nuolatinį dalyvavimą projekto veiklose. Projekto veiklų pobūdis bei turinys parengtas didžia dalimi atsižvelgiant į tikslinių grupių poreikius bei išreikštus lūkesčius (Pareiškėjo atliktas tyrimas: *Socialiai pažeidžiamos šeimos: problemos, poreikiai, galimybės, 2010*). Tai yra labai svarbus veiksnys užtikrinant tikslinių grupių dalyvavimą projekto veiklose. Kokybiškos paslaugos (mokymai, konsultacijos bei kitos aktyvios integracijos priemonės), atitinkančios tikslinės grupės poreikius bei interesus, kvalifikuoti specialistai, sugebantys prisitaikyti ir pažinti auditoriją bei taikyti interaktyvius metodus padėjo užtikrinti dalyvaujančių mokymuose lankomumą.

Projekto veiklos buvo suformuluotos remiantis *Žmogaus socialinės raidos tyrimų centro* (RTC) atlikto socialiai pažeidžiamų šeimų narių tyrimo rezultatais. Apklaustųjų pažeidžiamų šeimų nariai labiausiai norėjo profesinio orientavimo konsultacijų (43%),

kurios padėtų įvertinti savo gebėjimus bei poreikius, pasirenkant tinkamą profesiją ar atnaujinant turimą kvalifikaciją, jiems būtų labai naudinga tarpininkavimo pagalba ieškant darbo (41%), psichologiniai mokymai (32%) bei konsultacijos (23%). Daugiau kaip penktadalis (23%) norėjo įgyti naują specialybę, kuri atitiktų darbo rinkos poreikius.

Kiekvienas, kuris nustoja mokytis pasensta. Nesvarbu ar jam dvidešimt ar aštuoniasdešimt. Kiekvienas, kuris mokosi išlieka jaunas.

Henris Fordas

Projekto *Aktyvi šeima: raktas į kokybišką gyvenimą* metodologija ir veiklų modulių sistema pagrįsta žmogaus socialinės raidos koncepcijos principais: lyčių lygių galimybių užtikrinimu, produktyvumu, didesnių galimybių suteikimu ir tolydumu bei projekto pareiškėjo – *Žmogaus socialinės raidos tyrimų centro* – atliktų socialinės atskirties tyrimų rezultatų analize, pagrindinėmis išvadomis ir rekomendacijomis. Svarbu paminėti, kad projektas buvo rengiamas pasinaudojant gerąją šalies ir tarptautine patirtimi bei sukurtais inovacinėmis metodikomis, bei parengtomis programomis, kurias sėkmingai įdiegė VŠĮ *Socialinės politikos grupė* įgyvendindama sekančius projektus: *Probleminių regionų atgimimas Utenos apskrityje: įsidarbinimas, partnerystė, bendruomenė* [VB Atgimimas, EQUAL programa]; *Socialinės rizikos mažinimas pažeidžiamose šeimose: ugdymas, darbo rinka, bendruomenė (Kelrodis)* [2007-2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“] bei *UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“* parengta *Socialinės mentorystės įsidarbinimo srityje modelio metodika* [VB Ištiesk ranką, EQUAL programa].

2013 m. gruodžio 31 d. į Lietuvos Respublikos savivaldybių socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitą iš viso buvo įrašytos 10 235 socialinės rizikos šeimos, kuriose auga 20 664 nepilnamečiai vaikai. Per 2013 m. į apskaitą įrašytos 1728 socialinės rizikos šeimos, kuriose augo 3065 vaikai. Pastebėtina, kad girtavimas ir psichotropinių medžiagų vartojimas bei šeimų socialinių įgūdžių stoka, kaip ir 2012 m. bei 2013 m., išlieka pagrindinėmis priežastimis, dėl kurių daugiausiai šeimų įrašoma į apskaitą visoje Lietuvoje.

2013 m. daugiausiai socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, gyveno šiose savivaldybėse: Vilniaus miesto (572 šeimos), Kauno miesto (436 šeimos), Kėdainių rajono (347 šeimos), Kauno rajono (331 šeima), Klaipėdos miesto (328 šeimos), Radviliškio rajono (305 šeimos), Vilniaus rajono (280 šeimų), Panevėžio rajono (270 šeimų), Vilkaviškio rajono (267 šeimos), Ukmergės rajono (249 šeimos), Raseinių rajono (241 šeima).

Per 5 metus socialinės rizikos šeimų Lietuvoje sumažėjo 8 proc., o vaikų jose – 15 proc.

2013 m. iš viso buvo 634,5 socialinių darbuotojų darbui su socialinės rizikos šeimomis pareigybės. Lietuvoje vienam socialiniam darbuotojui vidutiniškai tenka 16 socialinės rizikos šeimų.

LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Tikslinės grupės: 1) socialinės rizikos šeimos; 2) gausios ir vienišų tėvų, auginančių vaikus, šeimos.

Projekto tikslai: 1) Įdiegti kompleksinį socialinės integracijos ir kokybiško užimtumo modelį bendruomenėse; 2) Padėti socialiai pažeidžiamų šeimų nariams ugdyti socialinius ir bendruosius įgūdžius bei atkurti arba įgyti profesines kompetencijas; 3) Padėti socialiai pažeidžiamų šeimų nariams integruotis į darbo rinką.

Projekto veiklos parengtos pagal tarpusavyje logiškai susijusių modulių sistemą, kuri atspindi pagrindinių projekto tikslų bei uždavinių įgyvendinimo nuoseklumą.

Projekto veiklos

Projekto įgyvendinimo metu bendruomenėse, kuriose įsteigti *Šeimos gerovės namai*, buvo atliekami informavimo, ugdomieji bei konsultavimo darbai, identifikuotos socialinės rizikos šeimos, suformuotos mokymų dalyvių grupės. Buvo planuota į aktyvias integracijos priemones įtraukti 280 pažeidžiamų šeimų narių (168 socialinės rizikos šeimų narių, 112 daugiavaikių bei vienišų tėvų šeimų narių). Įvertinus socialiai pažeidžiamų šeimų narių poreikius, kiekvienam iš jų pritaikytos metodikos bei specialių priemonių ir paslaugų paketai. Įgyvendinant socialinės mentorystės įsidarbinimo srityje metodiką bendruomenėse buvo įtraukti 48 tikslinių grupių atstovai (ugdytiniai), kompiuterinio raštingumo mokymuose dalyvavo 160, verslumo įgūdžius ugdė 160, socialiai pažeidžiamų šeimų narių socialinių bei savarankiško gyvenimo įgūdžių lavinimo programose dalyvavo 289 tikslinių grupių atstovai (261 moterys, 28 vyrai). Pagal ekspertų jau parengtas socialinių bei savarankiško gyvenimo įgūdžių lavinimo programas *Šeimos gerovės namuose* buvo vykdomi neformalūs mokymai. Mokymų dalyviai pagal poreikius ir interesus galėjo pasirinkti po tris programas iš pateikto sąrašo pagal temas:

- 1) Bendravimas ir tarpusavio santykiai šeimoje;
- 2) Konfliktai šeimoje, jų sprendimo būdai;
- 3) Socialinių įgūdžių lavinimas;
- 4) Kaip kalbėtis su vaiku? [[vairaus amžiaus vaikų auklėjimo ypatumai];
- 5) Šeimos vaidmuo ugdant vaikus praradusius motyvaciją mokytis;
- 6) Socialiai pažeidžiamų kaimynų integracija į bendruomenę.

Praktiniuose mokymuose, organizuojamuose projekto partnerių – *Pietų Lietuvos verslo kooperacijos centre* ir *Alytaus rajono vietos veiklos grupėje* – dalyvavo 28, profesiniuose mokymuose – 30 tikslinių grupių labiausiai motyvuotų atstovų. Įgyvendinant projektą buvo organizuojama daug aktyvių integracinių priemonių: savipagalbos grupėse dalyvavo 120; socialinės atskirties mažinimo kampanijose – 160; darbų mugėse – 240; tarpininkavimo įsidarbinant arba įsidarbinus paslaugos – 280; apskrito stalo diskusijose su darbdaviais – 160; teminiuose seminaruose: „*Lygios teisės, lygios galimybės – pažanga visiems*“ – 160, *Mokymasis visą gyvenimą – kelias į savarankiškumą* – 160, *Profesinis pašaukimas ir darbo rinkos poreikiai* – 160, švietimo kampanijose „*Diskriminacijai – NE*“ – 120 ir kt.

Tik nuosekliai vykdant projekto *Aktyvi šeima: raktas į kokybišką gyvenimą [RAKTAS]* numatytas veiklas galima būtų tikėtis teigiamų rezultatų bei pagrindinio tikslo bei uždavinių įgyvendinimo. Projekto partneris, *Pietų Lietuvos verslo kooperacijos centras*,

įkurtas 2002 m. Alytaus krašto verslininkų asociacijos. Šiuo metu asociaciją vienija daugiau kaip 200 smulkių ir vidutinių įmonių Alytaus apskrityje. *Pietų Lietuvos verslo kooperacijos centro* viena iš pagrindinių veiklų yra darbuotojų paieška pagal darbdavių poreikius. Todėl projekto partnerio patirtis ir galimybės turėtų padėti pasiekti projekto rezultato rodiklį.

Socialiai pažeidžiamų šeimų narių įdarbinimas nėra paprasta ir lengvai sprendžiama problema, ypač tuo laikotarpiu, kai visoje šalyje nedarbo lygis yra pakankamai aukštas. Todėl įgyvendinant projektą buvo numatyta kompleksinė socialinės ir profesinės reabilitacijos aktyvių priemonių visuma. Socialiai pažeidžiamų šeimų narių *įdarbinimo mechanizmas* yra nuoseklus ir logiškai susijęs:

- 1) *etapas*: tikslinės grupės poreikių vertinimas;
- 2) *etapas*: motyvacijos stiprinimas įsigyti išsilavinimą bei dirbti;
- 3) *etapas*: socialinių bei bendrųjų įgūdžių ugdymas; interaktyvios socialinės atskirties mažinimo bei bendruomenės stiprinimo priemonės, socialinės mentorystės metodas;
- 4) *etapas*: profesinės reabilitacijos programos sudarymas [profesinių gebėjimų vertinimas, profesinis orientavimas ir konsultavimas; informavimo priemonės apie vietos darbo rinkos poreikius bei įsidarbinimo galimybes (darbų mugės, diskusijos su darbdaviais, vizitai pas darbdavius ir pan.)];
- 5) *etapas*: praktinis mokymas darbo vietose arba profesinis mokymas;
- 6) *etapas*: tarpininkavimas įsidarbinant ar kuriant savo verslą bei įsidarbinus.

Tikslinės grupės atstovai, kurie dalyvavo aktyviose motyvavimo bei socialinių ir bendrųjų įgūdžių ugdymo priemonėse, nebūtinai turėjo pereiti visus įsidarbinimo mechanizmo etapus. Tai priklausė nuo kiekvieno asmens galimybių, pasirengimo bei motyvacijos lygio.

Pasiekti projekto rezultatai, tikslinių grupių pasitenkinimo lygis, modulių mokymų efektyvumas bei mokymų dalyvių pasiekimai buvo vertinami atsižvelgiant į tokius kriterijus: pasitikėjimas savimi, galimybė dalyvauti bendruomenės veikloje, galimybė ugdyti socialinius, savarankiško gyvenimo bei darbinis įgūdžius, galimybė įgyti atitinkantį vietos darbo rinkos poreikius profesinį išsilavinimą, galimybė aktyviai dalyvauti darbo rinkoje, mokymosi visą gyvenimą perspektyvos, vertinami sėkmingai įsidarbinę ir išsilaikę darbo rinkoje asmenys.

Vienam gali reikėti tik mažo postūmio, kad patektų į darbo rinką, kito – kelias į darbo rinką gali būti ilgas, sudarytas iš mažų žingsnių. Todėl reikia įvairių specialistų komandinio darbo pastangų bei kompleksinio požiūrio į socialiai pažeidžiamų šeimų narių integracijos į darbo rinką bei bendruomenės veiklas.

Žmogus, kuris galvoja tik apie save ir visur ieško naudos, negali būti laimingas. Nori gyventi sau, gyvenk kitiems.

Seneka

ŠEIMA ŽMOGAUS SOCIALINĖS RAIDOS KONCEPCIJOS KONTEKSTE

Dinamiškas ir diskutuojamas socialinės atskirties šiuolaikinėje visuomenėje pobūdis bei vis sudėtingesnės šeimos funkcijos ir jos problemos neretai lemia tokią situaciją, kad strategijos, metodai bei praktikos, skirti socialinės rizikos šeimų integravimui į darbo rinką, nebeapėria ir neatspindi tokių šeimų realybės bei poreikių. Taip įvyksta dažniausiai dėl to, kad bendrai susiklosčiusių šeimų pažeidžiamumą kylant socialinės atskirties grėsmei bei šeimos maitintojų pažeidžiamumą dėl nedarbo stengiamasi įveikti priemonėmis, nukreiptomis veikiau į atskirai pasireiškiančias individualias problemas, bet ne į svarbiausias jas sukeliančias priežastis. Geriausiai tai iliustruoja pastangos paskatinti darbo netekusius nepakankamo išsilavinimo šeimos maitintojus dalyvauti aktyviose darbo rinkos priemonėse, neatsižvelgiant į jų šeimynines problemas, kurios faktiškai didele dalimi ir lemia tai, kad šie žmonės neįstengia pakelti kvalifikacijos ir susirasti darbo. Svarbi tokių šeimyninių priežasčių, lemiančių žemą konkurencingumą darbo rinkoje, šeimos ir darbo vaidmenų suderinamumas: mažamečių vaikų priežiūra, neįgalių ar pagyvenusių šeimos narių globa.

Socialinė atskirtis pačia plačiausia prasme yra suprantama kaip įvairiausių visuomenės grupių atskyrimas nuo galimybės dalyvauti pagrindiniuose visuomenės plėtros procesuose. Kitaip tariant, socialinė atskirtis nurodo tas socialines grupes, kurios yra menkliau integruotos į visuomenę ir kurios turi mažiau arba visai neturi galimybių dalyvauti politiniame, socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame šalies gyvenime.

Socialinės atskirties priežastis galima suskirstyti į tris grupes: teisinės politinės, ekonominės socialinės ir kultūrinės psichologinės.

- Teisinės politinės socialinės atskirties priežastys yra susijusios su politiniais ir teisiniais barjeriais, kurie žmonėms arba socialinėms grupėms užkerta galimybę realizuoti žmogaus ir piliečio teises.
- Žmonėms arba socialinėms grupėms galimybę dalyvauti socialinės plėtros procesuose gali užkirsti ir socialinės ekonominės priežastys, kurias galima grupuoti pagal gyvenimo lygį, išsilavinimą, užimtumą, gyvenamąją vietą, amžių ir lytį.
- Visapusei integracijai gali trukdyti ir kultūriniai psichologiniai veiksniai, susiję su įvairiais skirtingos prigimties socialiniais psichologiniais stereotipais, turinčiais kartais lemtingos įtakos žmonių bendravimui.

Žmogaus socialinė raida. Vilnius: JTVP/SPG, 2001

Tam, kad sėkmingiau integruotų socialinės rizikos šeimas į darbo rinką, šių strategijų kūrėjai turėtų pradėti realiai suvokti šeimą kaip visumą. Šeimų, kurioms gresia socialinė atskirtis, problemas reikėtų analizuoti ir suprasti tokiame teoriniame kontekste, kuris leistų išsiaiškinti priežastines sąsajas tarp pagrindinių, šeimoje susiklostančių priežasčių, pasmerkiančių ją socialinės atskirties grėsmei, bei išorinių faktorių, pavyzdžiui, paklausos darbo rinkoje tendencijos, neišskiriant atskirai šeimos rizikos faktorių. Patirtis rodo, kad

požiūris, individualiai pabrėžiantis šeimoje susiklosčiusius sunkumus, gali lemti šeimos narių, dažnai motinų, patologizavimą ar stigmatizaciją.

Žmogaus socialinė raida – tai procesas, kuris plečia žmogaus pasirinkimo galimybes. Galima rinktis iš begalinio skaičiaus alternatyvų, kurios laikui bėgant kinta. Tačiau kad ir koks būtų visuomenės gyvenimo lygis, žmogus privalo turėti galimybę pasirinkti tris svarbiausius dalykus: ilgiau ir sveikiau gyventi, įgyti žinių bei apsirūpinti ištekliais, reikalingus normaliam gyvenimo lygiui užtikrinti. Nesant šių pagrindinių dalykų, daugelis kitų galimybių irgi lieka neprieinamos.

Kita vertus, žmogaus socialinė raida vien šiais dalykais neapsiriboja. Papildomos pasirinkimo galimybės, labai vertinamos daugelio žmonių, aprėpia politines, ekonomines socialines laisves bei galimybes kurti bei gaminti, gyventi gerbiant save bei turint žmogaus teisių garantijas.

Iš JTVP Pranešimo apie žmogaus socialinę raidą, 1990 m.

Žmogaus socialinės raidos teorijoje šeimos samprata nėra grindžiama žmonių artimumu ir funkcija – šeimos nariai nėra apibūdinami vien pagal jų gebėjimą aktyviai atlikti šeimos funkcijų nulemtą vaidmenį. Svarbus šeimos aspektas yra suteikti visiems jos nariams geresnes svarbiausių žmogaus pasirinkimų galimybes, užtikrinti pasirinkimo laisvę, kuo mažiau ją varžant šeimos supratimo stereotipais. Stereotipai tampa individualaus pasirinkimo kliūtimi tiek vyrams, tiek moterims. Jie sustiprina nelygybę, įtakodami išsilavinimo, mokymo ir įsidarbinimo pasirinkimą, pareigų namuose ir šeimoje vykdymą bei atstovavimą atsakinguose darbuose. Stereotipai gali įtakoti ir atskiro asmens darbo vertinimą.

Žmogaus socialinės raidos koncepcijoje šeimai skiriamas ypatingas dėmesys, atsižvelgiant ne tik į tai, kad šeima suteikia potencialų išteklių tinklą bei suteikia žmonėms pasitikėjimo ir savitarpio normomis pagrįstą kontekstą, bet akcentuojant ir kitą – kad šeima gali išplėsti individo pasirinkimo galimybes, kurių viena svarbiausių yra galimybė įsidarbinti.

Tyrimai ir empiriniai duomenys atskleidžia daugiaspektę, sudėtingą šeimos patiriamų problemų prigimtį. Šeimos tyrimai rodo, kad esant vienoms aplinkybėms individualaus pasirinkimo galimybes šeima padidina, bet susiklosčius kitoms, ji tampa gyvybiškai svarbių pasirinkimų kliūtimi. Šiuo požiūriu aiškiausias su šeima susijusių konfliktuojančių alternatyvų pavyzdys yra šeimyninių pareigų ir darbo suderinimas. Daugeliui moterų tenka svarstyti, kurią iš dviejų alternatyvų pasirinkti – auginti vaikus ar turėti įdomų, gerai apmokamą darbą.

Šiandien darbo rinkoje moterys turi daugiau galimybių pasirinkti nei prieš penkiasdešimt metų, nes ribos tarp vyriškų ir moteriškų užsiėmimų palaipsniui nusitrina. Bet šeima lieka viena tų socialinių struktūrų, kurioje vyrų ir moterų veikla nuolatos ir griežtai diferencijuojama. Buities darbų dabartinės šeimos namuose pasiskirstymas beveik nesiskiria nuo to, koks jis buvo prieš pusę šimtmečio. Didžioji dalis neapmokamų buities darbų ir toliau gula ant moters pečių. Globos (rūpybos) darbai, pasitraukimas iš darbo rinkos auginti vaikų pastebimai sumažina moterų konkurencingumą darbo rinkoje ir apriboja jų užimtumo pasirinkimus. Teisiniu požiūriu tiek vyrai, tiek moterys gali pasirinkti, atlikti ar ne neapmokamą darbą. Realiame gyvenime moterims ši pasirinkimo

galimybė atimta, jos priverstos atlikti buitines darbus, kai tuo tarpu vyrai dažnai gali pasirinkti ir išvengti šeimyninio ar buitinio neapmokamo darbo.

Žmogaus socialinės raidos koncepcijos kontekste darbas, kaip vienas svarbiausių žmogaus pasirinkimų, suprantamas ne tik kaip galimybė užsidirbti pajamas, bet kaip svarbi socialinės įtraukties ir prasmingo gyvenimo prielaida.

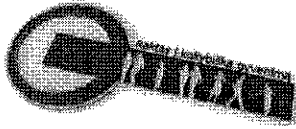
Asmens įsidarbinimo galimybės – pajėgumas susirasti darbą ir išlikti įsidarbinus, – priklauso nuo šių faktorių:

- pagrindinio „įsidarbinimo“ kapitalo – žinių, įgūdžių bei nuostatų;
- sugebėjimo šiuo kapitalu pasinaudoti ir atitinkamai jį nukreipti, pavyzdžiui, remiantis karjeros valdymo įgūdžiais, – bei savo galimybių darbo rinkoje suvokimo;
- darbo paieškos įgūdžių, sugebėjimo pasinaudoti formaliais ir neformaliais tinklais;
- strateginio požiūrio į darbo rinkos siūlomas galimybes bei mobilumo darbe – gebėjimo pereiti nuo vieno užsiėmimo prie kito bei fizinio persikėlimo prasme;
- būdo, kuriuo vertingi darbo ieškančiojo aspektai pateikiami darbdaviui – CV parengimo bei savęs pateikimo interviu metu;
- asmeninių, tarp jų ir šeimyninių aplinkybių, kurios gali įtakoti asmens galimybes gauti darbą (piktnaudžiavimas alkoholiu, prasta sveikata, pinigų užsimokėti už transportą stoka, intensyvi rūpyba bei daugelis kitų);
- išorinių aplinkybių, kurių asmuo beveik neįtakoja, kaip antai, ekonominis nuosmukis, permainingos rinkoje darbo jėgos poreikavimo požiūriu.

Žmogaus socialinės raidos koncepcijos požiūriu „socialinės rizikos šeimos“ yra sutrumpintas terminas, apibūdinantis šeimas, patiriančias daug ir sudėtingų problemų, apribojančių svarbiausias jų pasirinkimo galimybes.

Esminės problemas, su kuriomis susiduria šeimos nariai, neretai sudaro vienaip ar kitaip susipynę toliau nurodytos aplinkybės:

- Skurdas, skolos, nedarbas;
- Menkas tėvų išsilavinimas bei įgūdžiai;
- Buitinis smurtas;
- Konfliktiški santykiai namuose;
- Aplaidumas ir menkas šeimos funkcionavimas;

- Psichinės sveikatos problemos;
- Fizinės sveikatos problemos, negalė;
- Mokymosi negalė;
- Nusikalstamas, asocialus elgesys, piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis ir toksinėmis medžiagomis;
- Skurdus būstas, benamystė.

Kritę išgyvenanti šeima – sudėtingą gyvenimo tarpą dėl tam tikrų psichologinių, socialinių, sveikatos, ekonominių ar kitų problemų išgyvenanti šeima (besiskirianti; šeima, kurioje vienas arba abu tėvai laikinai gyvena užsienyje, o jų vaikai likę gyventi gimtinėje, dažnai įgyja „našlaičio sindromą“, (t.y., patiria išsiskyrimo traumą, kurios pasekmės juntamos psichinei sveikatai bei elgesiui); nepagydoma liga sergantį ligonį slauganti, netektį ar smurtą patyrusi ar kitokių problemų turinti šeima).

Socialinės (atskirties) rizikos šeima – šeima, kurioje auga vaikų iki 18 metų ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą naudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaikų fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui¹.

Pažeidžiamumo sąvoka skiriasi nuo socialinės rizikos, nes yra platesnė ir apima tiek riziką, tiek gebėjimą tą riziką įveikti.

Žmogaus socialinės raidos požiūriu šeimos pažeidžiamumas² – arba sustiprėjęs pavojus – likti socialinėje atskirtyje gali būti apibūdintas kaip galimybių pasirinkti sumažėjimas, ypač turint galvoje svarbiausių dalykų pasirinkimą – gyventi ilgai ir sveikai, įgyti žinių, susikurti išteklius, kurie užtikrintų padorų pragyvenimo lygį.

Protingas siekia ne to, kas malonu, o to, kas gali apsaugoti nuo nemalonumų.

Aristotelis

Šeimos rizikos įtampas yra susijusios su žemu šeimos socialiniu-ekonominiu statusu, menku motinos išsilavinimu, ribotomis įsidarbinimo galimybėmis. Daugelis vaikų iš sveikų šeimų nugali savo asmeninius rizikos veiksnius, tuo tarpu socialiai pažeidžiamų

¹Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas (Žin., 2006, Nr. 17-589)

²Kelrodis, SIPA, 2012

šeimų vaikai dažniau susiduria su įvairių formų rizika ir kartu yra labiau linkę į asocialią elgseną. Išskirtini keletas faktorių, kurie gali būti socialinės rizikos šeimų, didinančių įtampas socialinių santykių tinkluose, rodikliai. Tai rizikos faktoriai³:

- *Socialinis-demografinis faktorius* (daugiavaikė šeima, nepilna šeima, šeima su įvaikintais ir globojamais vaikais, skurdi socialinė-ekonominė padėtis);
- *Socialinis-pedagoginis faktorius* (tėvai nesugeba valdyti socialinės padėties), konfliktinė šeima, šeima, kurioje vaikas savo noru išėina iš namų);
- *Socialinis-kriminalinis faktorius* (šeima, kurioje gresia pavojus vaikams, tėvų degradavimas).

Prielaidas atsirasti rizikos faktoriui sukuria tai, kad vaikas, patyręs vieną stresinį veiksnį, yra linkęs patirti ir kitas stresines situacijas. Analizuojant socialinių rizikos šeimų paplitimą Lietuvoje galima teigti, kad viena šio reiškinių atsiradimo ir paplitimo priežasčių yra tai, jog socialinės rizikos šeimos dažniausiai gyvena padidėjusio skurdo sąlygomis. Vaikai, kurie gyvena padidėjusios rizikos sąlygomis, yra kur kas labiau linkę patirti negatyvias emocines ir elgesio problemas bei sunkumus mokykloje, lyginant su kitais.

Socialinėje rizikoje gyvenantys vaikai turi tam tikrų bendrų bruožų: jie dažniausiai negali pasiremti tėvais arba jų neturi, nėra išsiugdę tinkamų socialinių įgūdžių, jiems sunku laikytis taisyklių. Skurdas, girtaujantys, konfliktuojantys ar prie skyrybų priėję tėvai dažniausiai nesugeba pasirūpinti savo vaikais, su jais konfliktuoja. Vaikai patiria emocinį ir psichologinį, fizinį ir seksualinį smurtą (juos terorizuoja, muša, prievartauja dažniausiai tėvas, patėvis ar kiti šeimos nariai), tokiuose namuose nuolat renkasi kompanijos, dažnai girtaujama ir smurtaujama.

Šeimų, kurios neturi nuolatinio pragyvenimo šaltinio (abu tėvai niekur nedirba), neturi kur gyventi, nuolat keliai iš vienos vietos į kitą, gyvena netinkamuose gyventi būstuose, kurių namuose trūksta maisto ir kitų būtinausių dalykų, vaikai tampa įkaitais – jie tėvams reikalingi tik dėl valstybės už vaikus teikiamų išmokų.

Remiantis statistika ir teoriniais tyrimais sąlygiškai visus socialinėje rizikoje esančius vaikus galima suskirstyti į pagrindines vaikų rizikos grupes: *vaikai, augantys nepilnoje šeimoje; vaikai, augantys ne savo šeimoje, o su giminėmis, globėjais arba globos institucijose; vaikai, augantys su tėvais, turinčiais priklausomybių, psichologinių/psichinių problemų* (piktnaudžiaujama alkoholiu ar narkotikais, vienas ar abu tėvai turi psichinių arba psichologinių problemų, yra įkalinimo įstaigoje ar emigravę dirbti); *vaikai, augantys skurstančioje šeimoje; vaikai, turintys deviacijos problemų arba kurių tėvai turi deviacijos problemų.*

Žmonių gebėjimai daro įtaką visam jų gyvenimui: įsidarbinant ir dirbant; rūpinatis savo vaikų auklėjimu bei išsimokslinimu; puoselėjant santykius su šeimos nariais ir vietos bendruomene; dalyvaujant ir prisidedant prie bendruomenės, kurioje gyvena, ugdymo ir stiprinimo; įsitvirtinant visuomenėje.

Atgimimas, SPG, 2007

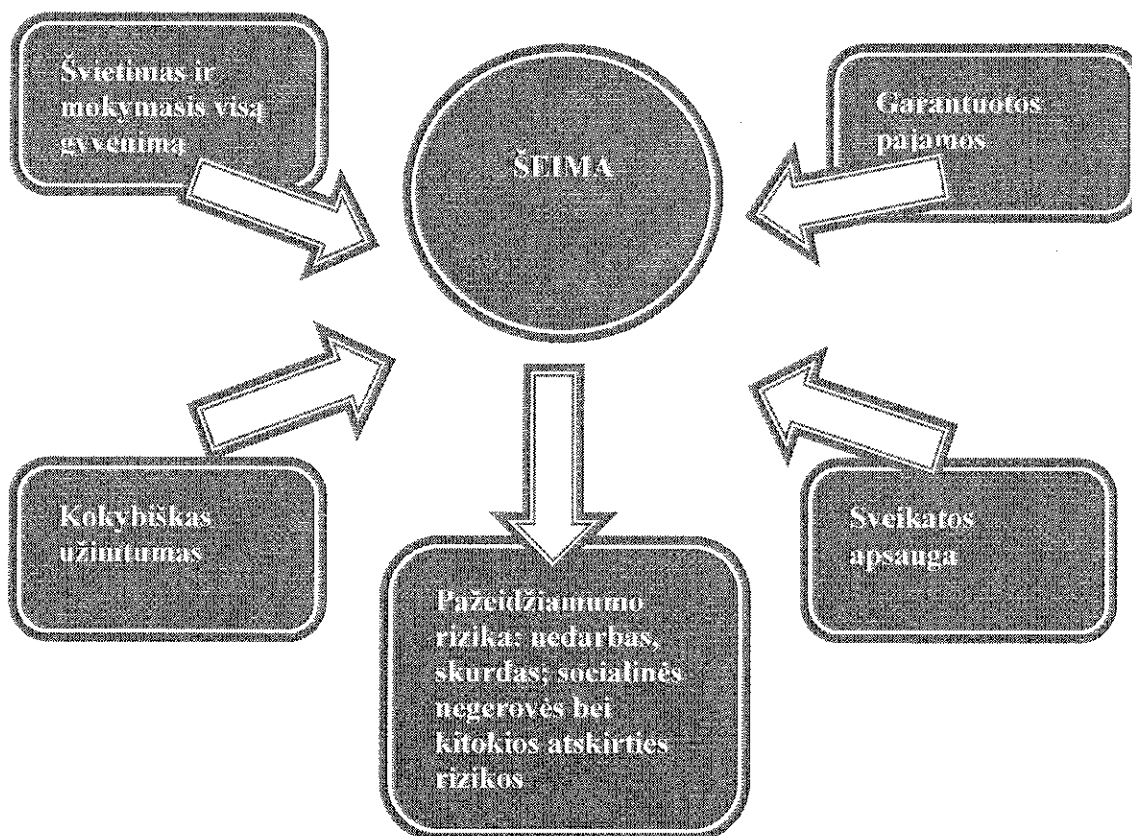
³ Ž. Barkauskaitė-Lukšienė (2002).

Tarkime, šeima palankiai lokalizuota infrastruktūros požiūriu (netoli mokyklos, medicinos įstaigos, bendruomenės centro, mokymosi visą gyvenimą galimybės, gausu aplinkinių darbo galimybių), bet neįstengia palankiai pasinaudoti šiomis galimybėmis dėl kitų priežasčių – motyvacijos ir žinių stokos, psichologinių, sveikatos problemų, daug laiko reikalaujančios šeimos narių priežiūros.

Daugumai atokių rajonų gyventojų suaugusiųjų mokymas nėra lengvai prieinamas ne tik dėl mokymosi galimybių nebuvimo, bet ir dėl silpnos motyvacijos, pasyvumo bei menko pasitikėjimo savimi. Kaimo bendruomenėse organizuojamas neformalus ugdymas tampa vienintele galimybe suaugusiesiems mokytis, tobulėti, integruotis darbo rinką.

ESMINIŲ ŽMOGAUS GALIMYBIŲ PASIRINKIMO APRIBOJIMAI IR POVEIKIS ŠEIMOS PAŽEIDŽIAMUMUI DĖL SOCIALINĖS ATSKIRTIES GRĖSMĖS⁴

⁴ Kelrodis, SIPA, 2012

ŠEIMOS ATSPARUMAS

Šeimos atsparumą⁵ galima apibrėžti kaip šeimos sugebėjimą pozityviai reaguoti į nepalankią situaciją, išeiti iš šios situacijos sustiprėjusiai, tapus išradingesnei, labiau pasitikinčiai savo jėgomis nei iki tol.

Žmogaus socialinės raidos požiūris atsparumą traktuoja ne tik kaip šeimos savybę, matomą vien tik šeimos lygmeniu vykstančiuose procesuose ir jų veikiamą. Svarbi sąlyga šeimos atsparumui yra ir šeimai palanki aplinka platesne prasme (kaimynų, bendruomenės ir visuomenės požiūriai, paslaugos šeimai, įstatymai ir t. t.).

Priemonių ar būdų sistema, skirta nustatyti ir kryptingai formuoti svarbiausius šeimos procesus, galinčius sumažinti stresą ir pažeidžiamumą didelės rizikos situacijose, padėti emociškai išgyti ir išsikaupti iš krizės, suteikti šeimoms galių išgyventi ilgai trunkančią sunkią padėtį, yra sudėtinga, įvairialypė ir glaudžiai susijusi su konkrečios visuomenės socialiniu kapitalu⁶.

Žmogaus socialinės raidos požiūriu šeimos atsparumas remiasi šiomis pagrindinėmis prielaidomis:

- Visos šeimos turi atsparumo potencialą. Šiuo požiūriu siekiama identifikuoti ir išnaudoti esamas ir potencialias šeimos stipriąsias savybes, atsiribojama nuo „stokos“ modelio, kurio dėmesio centre yra rizikos ir problemos.
- Individą reikia suprasti ir su juo dirbti šeimos kontekste. Pagal šią koncepciją šeimos atsparumas – tai sąveika tarp šeimoje gyvenančių individų savybių ir šeimos kaip vieneto savybių.
- Su šeima reikia dirbti atsižvelgiant į platų konkrečios visuomenės socialinio kapitalo kontekstą. Šeimos atsparumas suprantamas kaip sąveika tarp šeimos savybių ir socialinių tinklų, politikos bei paslaugų ypatybių. Tvirtu formalių ir neformalių santykių tinklo teikiama socialinė parama gali ženkliai prisidėti ugdant streso įveikimo strategijas ir tėvų bei vaikų atsparumą. Tyrimai⁷ patvirtina, kad bendruomenės indėlis formuojant šeimos atsparumą yra nepaprastai reikšmingas.

Didinant šeimos atsparumą labai svarbu ugdyti integruotą (individas–šeima–bendruomenė) požiūrį. Vien tik šeima negali išspręsti atskirų jos narių problemų, paslaugų teikimas, požiūris į šeimos problemų sprendimą turi būti holistinis.

Svarbūs šeimos atsparumo aspektai:

⁵ Kelrodis, SIPA, 2012

⁶ Simon et al, 2005, p. 5.

⁷ Probleminių rajonų atgimimas Utenos apskrityje: įsidarbinimas, partnerystė, bendruomenė. Atgimimas, Vilnius, SPG, 2007; Moterų vaidmuo stiprinant pilietinę visuomenę: lyderystė, partnerystė, įsidarbinimas, Vilnius, SPG, 2008.

- 1) *šėimos įsitikinimų sistema*: kaip šeima žiūri į krizės situaciją, kaip elgiasi, vienijasi ir vertina galimus sprendimus;
- 2) *šėimos sanglauda*: organizaciniai modeliai; lankstumas, ryšiai ir turimų išteklių identifikavimas;
- 3) *išsilavinimo lygis, socialiniai įgūdžiai, įsidarbinimui reikalingi įgūdžiai*;
- 4) *streso įveikimo strategijos*: atviras bendravimas; pasitikėjimas ir abipusė pagarba; gebėjimas prīmti atskirų šėimos narių skirtingumą ir laisva emocijų raiška.

Gerī santykiai šėimoje padeda formuoti socialinius ir emocinius įgūdžius, kurie patys savaime yra apsauginiai veiksniai nuo nedarbo. Socialiniai įgūdžiai ženkliai didina asmens įsidarbinimo galimybes, nes jie tampa vis svarbesni darbdaviams, vertinantiems sugebėjimą dirbti komandoje, motyvaciją ir patikimumą.

NUOMONĖS

◇◇◇◇◇◇

Dar prieš keletą metų Lietuvos socialinis pasaulis man buvo neregėtoji žemė. Daug sunkumų, abejonių ir abejingų, skirtingų niūrių atspalvių, saviveiklinio entuziazmo...

Labai greit pajutau, kad dalindamasi su žmonėmis gerumu, informacija, žiniomis, atgal gaunu nelyginamai daugiau. Sunkiai beapglėbiu! Tai įtraukia ir įpareigoja.

Mokydamiesi, bendraudami, ieškodami visi supratome, kad turime daugiau bendrumų nei skirtumų; tik reikia kantrybės kito nuomonei ar gyvenimo istorijai išklaudyti, turėti drąsos – savo požiūrį keisti. Ir – meilės aplinkai.

Dažnas projekto dalyvis pavadina "mokytoja". O aš jiems atsakau, kad projektas man suteikė galimybę sutikti JUOS, savo nelengva gyvenimiška patirtim, tapusiais man Mokytojais.

Eglė Aliulienė, lektorė

◇◇◇◇◇◇

Projekto pradžia, bent jau man atrodė, buvo labai sunki. Surinkti tiek daug tikslinės grupės narių į mokymus atrodė utopija. Tačiau laikas parodė, kad viskas yra įmanoma. Projekto veiklomis bendruomenės nariai susidomėjo.

Neformalūs mokymai dalyviams buvo didelė nauda – išmokome daug labai svarbių dalykų, kurių atrodė niekada ir neprireiks. Dirbančios projekte lektorės – tikrai kompetetingos, ne vienam projekto dalyviui suteikė naujų žinių, įvairių naudingų patarimų ar padėjo spręsti jų šeimų problemas. Projekto įgyvendinimo metu dauguma dalyvių atsiskleidė, išryškėjo jų talentai, kuriais galėjome gerėtis bendruomenių renginių metu.

Aš manau, kad šis projektas įnešė į dalyvių gyvenimus naujų idėjų, kuriomis jie tikrai pasinaudos. Taip pat labai džiaugiamės gautais naujais kompiuteriais.

*Regina Kairienė, Krosnos šeimos gerovės namų
koordinatore*

◇◇◇◇◇◇

Esu daugiavaikė, nedirbanti mama, todėl visas mano gyvenimas sukosi tik apie namus. Kai mane pakvietė į šį projektą, mielai prisijungiau. Projekto veiklose dalyvavau nuo pat pradžių. Man labai reikėjo daugiau bendravimo su kitokios aplinkos žmonėmis. Labai ačiū lektorėms, psichologėms, koordinatorėi už galimybę dalyvauti šiame projekte.

Gavau ir psichologinės, ir dvasinės pagalbos. Atradau savo gabumus, išmokau naudotis kompiuteriu. Dabar gyvenimą matau kitomis spalvomis.

Regina Skroblienė, projekto dalyvė, Krosnos šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Esu daugiavaikė mama, silpnos sveikatos ir iš namų niekur neišeinu. Kai pakvietė mane su vyru į šį projektą, sutikome abudu su džiaugsmu. Projekte dalyvauju nuo pat jo veiklos pradžios. Įdomu buvo susipažinti su žmonėmis, išsakyti savo problemas, kurių kaip visada sėdint namie yra daug. Labai dėkinga lektorėms, psichologėms ir visiems šio projekto sumanytojams, kad toks projektas yra. Kai jis baigsis, tai mes ir juokaujam, kad iš seno papratimo vistiek užbėksim į centrą paplepėti, pasiguosti ar šiaip arbatos išgerti. Gal tik viena norėčiau pastebėti, kad gal dar reikėjo skirti dėmesio kokiai išvykai pas tikrus verslininkus...

Roma Vitkauskienė, projekto dalyvė, Krosnos šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Į šį projektą įsijungiau, kai tik gavau pakvietimą, nes esu viena mama auginanti tris mažamečius vaikus. Man tikrai labai patiko visų čia atvykstančių lektorių, psichologų teigiamas požiūris į mus, kaip sakoma "pilkos pelytes". Mokymų metu įgijome naujų žinių, pasitikėjimo savimi ir baigiantis projektui, mes jau nebebuvome „pilkos pelytės“. Štai aš – išmokau dirbti kompiuteriu. Namie mes jo neturime, tai viskas man atrodė nerealu ir nepasiekiamu. Dabar aš savo vaikams juokais sakau – padariau pažangą ir aš...

Ramunė Pankūnienė, projekto dalyvė, Krosnos šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Kiekvienas darbas, kiekviena veikla gyvenime duoda patirtį, žinias, pažintis, ugdo, lavina ir keičia žmogų visomis prasmėmis. Neišvengiamai, visa tai, mūsų bendruomenės narės įgijo projekto „Raktas“ metu. Šimtaprocentinio rezultato niekada nebūna, tačiau tos moterys, kurios labai norėjo, gavo tikrai daug. Tiek psichologinės žinios, tiek elementarus bendravimas prie kavos puodelio, naujos galimybės, paprasčiausias išėjimas iš namų ir atitrūkimas nuo rutinos moteris pakėlė tikrai į visiškai kitokį lygį. Mūsų projekto dalyvėms, ypačingai toms, kurios priklauso socialinės rizikos grupei, atrodytų, visiškai menki ir beverčiai dalykai duoda labai daug. Kiek daug pastangų reikia įdėti, norint padidinti pasitikėjimą savimi, pajusti kitokią savivertę, negu jautė iki ateidamos į projektą...Šiandien penkios moterys jau įsidarbino. Tai rodo, kad mūsų visų darbas ir pastangos nenuėjo veltui.

Labai geri projekto dalyvių atsiliepimai yra apie mokymų Alytaus profesinio rengimo centre. Kai kurių moterų gyvenime, tai be galo svarbi patirtis. Reikėjo pamatyti, kokios linksmos, nors dažnai pavargusios, jos važiuodavo į namus po paskaitų! Manau, kad su projekto pasibaigimu, daugelio projekto dalyvių gyvenimai tikrai negrįš į buvusias vėžes, nes visos moterys gavo naujų žinių ir gerosios patirties, o svarbiausia, tikrai pajautė, kad gyvenimą galima nugyventi ir kitaip...

Visada ieškosime galimybių, kad socialiai pažeidžiamoms mūsų bendruomenės šeimoms, kuo aktyviau dalyvautų bendruomenės gyvenime, siektų žinių, tobulėtų ir kurtų visavertį gyvenimą, galbūt, ir su žmogiškais paklydimais, tačiau su dideliu noru ir viltimi gyventi kitaip...

Ramunė Orliukienė, Kapčiamiesčio šeimos gerovės namų koordinatore

◇◇◇◇◇◇

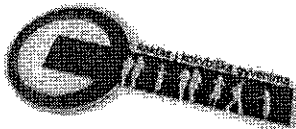
Džiaugiuosi, kad Kapčiamiesčio bendruomenės socialiai pažeidžiamoms šeimoms atsirado galimybė dalyvauti projekte „Raktas“. Šio projekto nauda gana nemenka: tai ir gyvenimo įgūdžių ugdymas, socialinės atskirties mažinimas, turiningo laisvalaikio praleidimas ir galiausiai tobulėjimas, kurio dažnai trūksta pažeidžiamoms šeimoms.

Smagu ir gera buvo stebėti projekto eigą, dalyvauti kompetetingų lektorių užsiėmimuose ir matyti akivaizdžią naudą socialiai pažeidžiamiems asmenims.

Vilma Matulevičienė, Kapčiamiesčio bendruomenės komiteto pirmininkė

◇◇◇◇◇◇

Projekto metu turėjau galimybę įsigyti naują slaugytojos padėjėjos specialybę. Po praktikos Alytaus ligoninėje buvo iš karto pasiūlyta pasilikti dirbe.

Bendravimas, reikiama informacija, diskusijos įvairiomis temomis projekto metu suteikė man daugiau drąsos ieškoti, labiau pasitikiu savimi, nugalėu baimes, greičiau priimu sprendimus.

Šiuo metu mūsų regione yra pakankamai daug bedarbių. Tokie projektai – labai svarbūs pasimetusiam žmogui žengti nelengvus žingsnius.

Smagu. Ir ačiū. Aš turiu darbą.

Laimutė Gavelienė, projekto dalyvė, Alytaus šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Projekto dėka sužinojau apie profesijas, įsidarbinimo galimybes, išmokau dirbti kompiuteriu. Labai patiko lankyti užsiėmimus. Naudinagos buvo išvykos – važiuome į Varėnos rajoną, pas ten gyvenančius ūkininkus, buvo įdomu sužinoti kaip gamina sūrius, kur juos laiko, kaip prižiūri ir avis ir ožkas.

Susiradau draugų, išsipasakojame apie savo bėdas. Labai norėčiau, kad vėl vyktų užsiėmimai, galėtume diskutuoti apie įvairius rūpimus klausimus. Per užsiėmimus atsipalaiduoji nuo kasdieninės rutinos, pareini namo su šypsena, visai kitaip jautiesi. Aš labai džiaugiuosi, kad šis projektas vyksta.

Ingrida Karklelytė, projekto dalyvė, Miroslavo šeimos gerovės namai

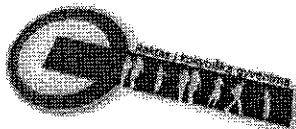
◇◇◇◇◇◇

Projekto metu išmokau dirbti su kompiuteriu, sužinojau kur ieškoti darbo skelbimų. Naudinga buvo susipažinti su naujais žmonėmis, pasidalinti patirtimi ir problemomis. Man patinka lankyti mokymus.

Marius Martinkus, projekto dalyvis, Miroslavo šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Projektas "Aktyvi šeima - raktas į kokybišką gyvenimą" buvo vienas iš pirmųjų ir didžiųjų, kurie vyko Miroslavo seniūnijoje. Projekte dalyvavo daugiau kaip 40 tikslinės grupės narių. Projekto metu vyko neformalus mokymas, buvo organizuojamos savipagalbos grupės. *Miroslavo šeimos gerovės namuose* žmonės susirinkdavo pabendrauti, įgyditi naujų žinių, pasidalinti savo patirtimi, atsipalėsti nuo kasdieninės rutinos, darbų, taip pat bent trumpam užsimiršti apie esamas problemas arba tiesiog pasidalinti jomis su kitais, gauti patarimą. Didelę naudą davė žmonių pasidalijimas savo patirtais išgyvenimais, įvykus skyryboms ar netekus darbo, kaip jie sprendė problemas, vėl stojosi ant kojų ir pradėjo siekti naujų tikslų. Kai kuriuos projekto dalyvius įkvėpė patarimai ko imtis ir kur galima ieškoti darbo pasiūlymų. Kiti džiaugėsi, kad pagaliau sugebėjo garsiai išreikšti savo nuomonę, padiskutuoti apie ją, įgavo daugiau pasitikėjimo savimi. Socialinių įgūdžių tema

buvo neišsenkanti, kadangi vieni žmonės turėdami didesnę patirtį, patardavo kaip reikia atlikti vienokius ar kitokius darbus, sodinti daržoves, jas prižiūrėti, kaip reikia auginti gyvūnus ir t.t. Tiems, kurie šių įgūdžių stokojo, tai buvo nauja praktinė patirtis. Kelionės į ūkius žmonėms leido susipažinti su realia situacija, kaip mažą ūkelį galima išplėsti į didelį, pradėti kurti savo verslą, užsidirbti pinigų. Tokios išvykos žmones motyvuodavo siekti rezultato, ieškoti darbo, plėsti ūkį ir judėti pirmyn. Dalyvaujant projekto veiklose socialiai pažeidžiamų šeimų nariai išplėtojo savo žinių akiratį, sustiprino socialinius įgūdžius, išmoko naudotis kompiuteriu, kai kurie jų dalyvavo profesiniuose mokymuose ir įgijo naują specialybę.

Neformalus socialinių įgūdžių mokymai bei psichologų konsultacijos darė didelę įtaką žmonėms, kurie piktnaudžiaudavo alkoholiu. Atsakomybė ir pareiga lankyti užsiėmimus skatino žmones riboti alkoholio vartojimą. Žmonės daugiau pradėjo domėtis visuomenine veikla, dalyvauti joje.

Man, šeimos gerovės namų koordinatorėi, dalyvavimas projekte suteikė galimybę įgyti vertingos organizavimo, planavimo patirties. Taip pat buvo džiugu matyti žmonių tobulėjimo kelią ir pasiektus rezultatus.

Simona Kivaraitė, Miroslavo šeimos gerovės namų koordinatorė

◇◇◇◇◇◇

Dalyvavimas projekto veiklose buvo naudingas ir patiko, buvo galimybė išeiti iš namų, pasikalbėti, pabendrauti su žmonėmis. Šiame projekte įgijau slaugytojos padėjėjos specialybę. Gavau daug naudingų patarimų iš Eglės ir Ritukės. Man buvo smagu. Aplankėme ožkų pieno ūkį Varėnos rajone.

S.Lina, projekto dalyvė, Seirijų šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Šio projekto metu įgijau naują specialybę, patiko bendrauti su žmonėmis, dalintis žiniomis. Koordinatorė Rita pastūmėjo patarimais ir informacija pradėdant mokytis. Gerą įspūdį paliko lektorės Eglės užsiėmimai, išgirdome daug patarimų. Norėtume daugiau pavažinėti po ūkius ir pamatyti kaip vykdoma ūkinė veikla.

P.Sandra, projekto dalyvė, Seirijų šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Moterys atsiliepiamai apie projektą yra labai šilti ir malonūs, jos visos patenkintos, kad gavo galimybę dalyvauti šio projekto veiklose, gavo papildomų žinių, save realizavo, atitrūko nuo kasdienybės. Jos pradėjo išmanyti savo asmenybės bruožus, interesus, vertybes, kompetencijas ir pasiekimus. Moterys pradėjo save vertinti, o tai ypač svarbu siekiančioms įsidarbinti. Moterys išsikėlė sau didžiausius tikslus, kuriuos nori pasiekti savo profesinėje

veikloje, kadangi darbas joms labai aktualus. Jos teigė, kad atlikdamos darbo praktiką joms atsivėrė daugiau galimybių įsidarbinant.

Odetta Lenkauskienė, Lazdijų šeimos gerovės namų koordinatore

◇◇◇◇◇◇

Dalyvavimas projekto veiklose padėjo socialiai pažeidiamų šeimų nariams labiau domėtis visuomenės vykstančiais pokyčiais, sekti darbo rinką, socializuotis, aktyviau ieško pagalbos sprendžiant kasdienybėje iškilusius sunkumus.

Zenonas Sabaliauskas, Veisiejų miesto seniūnas

◇◇◇◇◇◇

Projekte dalyvaujančių kai kurių moterų gyvenimo būdas pasikeitė iš esmės – jos propaguoja blaivybę, labiau domisi vaikų auklėjimu ir kasdienio gyvenimo gerinimu, surado naujų draugių su kuriomis noriai bendrauja ir bendradarbiauja.

Aida Kėrienė, socialinė darbuotoja, Veisiejai

◇◇◇◇◇◇

Šis projektas mane paskatino įgyti vidurinį išsilavinimą ir siekti profesinio mokymo.

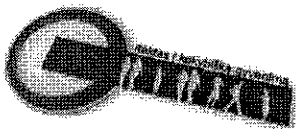
Milija Lenkauskaitė, projekto dalyvė, Veisiejų šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Dalyvavau projekto profesinio rengimo kursuose, įgijau slaugytojos padėjėjos specialybę ir jau dirbu pagal ją.

Visoms merginoms ir moterims labai patinka mūsų gerbiamos dėstytojos ir jos visos dėkoja už suteiktą galimybę bendrauti ir bendradarbiauti.

Jurgita Pavolienė, projekto dalyvė, Veisiejų šeimos gerovės namai

◇◇◇◇◇◇

Moterys noriai dalyvavo organizuojamuose užsiėmimuose, dalijosi savo turima patirtimi, gilino žinias įvairiose gyvenimiškose srityse, nebijojo išsakyti savo problemas ir ieškoti jų sprendimo būdų. DĖKOJAME VISIEMS JUMS! SĖKMĖS!

Rasa Šarkauskaitė, Veisiejų šeimos gerovės namų koordinatore

◇◇◇◇◇◇

Darbas projekte „Raktas“ suteikė galimybę pažinti įvairius žmones, kurie projekto pradžioje buvo nusivylę gyvenimu ir neretai teko girdėti, kad daug dalykų jiems yra neįmanomi arba neverta nieko siekti, nes vis tiek nepasiseks. Tuo tarpu galiu pasakyti, kad per projekto įgyvendinimo laikotarpį žmonių gyvenimuose įvyko daug pokyčių ir galima pasidžiaugti, kad šiandien daugelis tiki savo jėgomis, supranta, kad tik nuo pačių viskas priklauso. Ypatingai džiugu, kad kai kurios moterys po daugelio metų pertraukos vėl pradėjo mokytis ir susirado darbus. Aš dirbdama projekte supratau, kad socialinė sritis Lietuvoje reikalauja kitokio, alternatyvaus požiūrio darbe su pažeidžiamomis socialinėmis grupėmis, o projektas suteikė progą tai realizuoti ir ne tik stebėti polyčius žmonių gyvenimuose, bet ir pamatyti darbo rezultatus.

Diana Pekarškienė, psichologė